

O doradztwie naukowym dla polityk publicznych (II)

Kontynuując rozpoczęty tydzień temu temat potencjalnego mechanizmu doradztwa naukowego wysokiego szczebla w Polsce, w tej części artykułu prezentuję uwagi co do warunków koniecznych do poprawnego funkcjonowania takiego mechanizmu.

1. Doradcze opinie naukowe nigdy nie stanowią podstawy polityk publicznych. Doradztwo naukowe jest najbardziej użyteczne jako uzupełnienie w kwestiach, w których znajomość danych naukowych, oprócz innych czynników, może pomóc w przewidzeniu konsekwencji decyzji politycznych.

2. Doradztwo naukowe może przełożyć się na efekty w politykach publicznych jedynie w przypadku realnego zainteresowania decydentów mających polityczną moc sprawczą. Wielu decydentów nie wykazuje apetytu na wiedzę naukową, ponieważ wystarczy im wiedza dotycząca innych obszarów. W demokracji od wiedzy ważniejsze są preferencje wyborców. U niektórych polityków zainteresowanie użytecznością wiedzy naukowej można wywołać poprzez wyborców i innych interesariuszy, a także dostarczając opracowania naukowe dobrze dopasowane do aktualnych potrzeb i możliwości działania w politykach publicznych.

3. Skuteczne doradztwo naukowe wymaga wiarygodności i uznania w oczach wszystkich interesariuszy: twórców polityk, innych naukowców, społeczeństwa. Na wiarygodność długo się pracuje i można ją łatwo zrujnować.

4. Doradztwo naukowe może być skuteczne, jeżeli realizowane jest przez ekspertów o dużym autorytecie. Najlepiej kiedy doradca cieszy się autorytetem wśród innych naukowców na całym świecie, a do tego jest znany i poważany publicznie, co może być podstawą jego niezależności merytorycznej. Doradca powinien mieć szerokie horyzonty i twardy kręgosłup.

5. Rolą doradcy naukowego nie jest przedstawienie własnych wyników badań ani lobbowanie za wynikami innych naukowców. Aktywni naukowcy nie powinni łączyć doradztwa naukowego (science-for-policy) i doradztwa w zakresie polityki naukowej (policy-for-science), zwłaszcza odnośnie do finansowania badań. Prowadzenie przez doradcę badań naukowych w obszarze doradztwa oznacza konflikt interesów i powinno być jawnie deklarowane, sprawdzane i traktowane przez decydentów z największą ostrożnością.

6. Niezbędny jest przejrzysty mandat i jasne rozgraniczenie doradztwa i podejmowania decyzji. Doradca powinien odpowiadać za skuteczność doradczą przed politykiem, a polityk w demokratycznym państwie powinien odpowiadać za swoje decyzje (niezależnie od tego, co brał pod uwagę) przed wyborcami. Niemniej jednak doradcy naukowcy powinni być przygotowani na to, że ich opinie

naukowe będą wykorzystane przez odbiorców nie tylko w kontekście tych polityk publicznych, w którym sami je oryginalnie umieścili.

7. Rekomendacje doradcze są użyteczne, jeżeli odnoszą się do określonych polityk publicznych, są konkretne i dostarczone na czas. Rekomendacje ogólne i nieukierunkowane na kwestie, którymi może i chce się zająć odbiorca w danym czasie, zwykle nie są użyteczne.

8. Doradztwo naukowe nie ma szans działać poprawnie i użytecznie bez odpowiedniego zaplecza operacyjno-administracyjnego. Żeby wygenerować na czas użyteczną opinię naukową – sformatowaną w sposób odpowiedni do potrzeb odbiorcy, trzeba w ograniczonym czasie zebrać i przeanalizować ogrom danych, a następnie opracować syntetyczną konkluzję w kontekście aktualnych polityk publicznych. Temu zadaniu zwykle nie jest w stanie sprostać grupa składająca się wyłącznie z naukowców, nawet najwybitniejszych. Potrzebna jest skoordynowana praca całego sztabu, w który zaangażowani powinni być i naukowcy, i urzędnicy, i analitycy, i pracownicy administracyjni.

9. Im większa interdyscyplinarność opinii naukowej, tym większa szansa na to, że ta opinia będzie użyteczna. Żaden pojedynczy naukowiec nie zna się na wszystkim. Dla poważnych wielowymiarowych problemów związanych z politykami publicznymi kluczowe jest tworzenie grup z udziałem ekspertów z obszarów nauk społecznych, przyrodniczych, ścisłych, technicznych i humanistycznych.

10. Do poprawnego działania systemu doradztwa niezbędny jest regularny i aktywny kontakt między doradcami i decydentami oraz ich zapleczem administracyjnym.

Powyższe uwagi nie wyczerpują listy warunków koniecznych i pożądaných do poprawnego działania doradztwa naukowego na wysokim szczeblu, ani tym bardziej listy wyzwań i zagrożeń. Zarówno przygotowanie doradztwa naukowego, jak i przyjmowanie go i skuteczne wcielanie w życie jest trudne. Nic dziwnego, że nie ma tłumy polityków, którzy palą się do angażowania naukowców w roli doradców, ani tłumy naukowców, którzy palą się do roli doradców naukowych.

Czytelnikom zainteresowanym zgłębieniem tematu doradztwa naukowego polecam współautoryzowany przeze mnie artykuł o doradztwie naukowym sprzed kilku lat (<https://prenumeruj.forumakademickie.pl/fa/2018/05/doradztwo-naukowe/>), który moim zdaniem nie stracił na aktualności, a także szczegółowe informacje o działalności Grupy Głównych Doradców Naukowych Komisji Europejskiej, w tym sporządzone przez Grupę opinie naukowe (https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/scientific-support-eu-policies/group-chief-scientific-advisors_en).

JANUSZ MAREK BUJNICKI

Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej
w Warszawie

Członek Grupy Głównych Doradców Naukowych
Komisji Europejskiej w latach 2015–2020

Wydarzenia

Konkurs na międzynarodowe projekty badawcze w obszarze nauk humanistycznych i społecznych (CHANSE), pt. Transformations: Social and Cultural Dynamics in the Digital Age.

Koordynatorem programu CHANSE (Collaboration of Humanities and Social Sciences in Europe) jest Narodowe Centrum Nauki - [link](#)